

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

SAĞLIK YÖNETİMİ BÖLÜMÜ/LİSANS

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Dr.Öğr.Üyesi, Nurcan COŞKUN US

GELENEKSEL TIP ve YENİDEN ÜRETİLEN BİÇİMLERİ

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Hafta-11

Dersin İçeriđi

- Geleneksel Tıp
- Tamamlayıcı, Alternatif ve Popüler Sağlık Uygulamaları
- Tarihsel ve Kuramsal ereve: Tıbbi Antropoloji
- Geçmişten Günümüze Tıbbi Antropoloji alışmaları
- Geleneksel Tıbbın şifacıları

Öğrenme Çıktılarımız;

- Sağlık kavramının kültürel inşa sürecini,
- Geleneksel tıp ve yeniden üretilen biçimlerinin tanımlarını ve uygulamalarını,
- Halk şifacılarını ve uygulamalarını,
- Tıbbi Antropoloji alanı içindeki çalışmaları,
- Modern tıp ve tamamlayıcı tedaviler arasındaki ilişkiyi değerlendirebileceksiniz.

Önerilen Kaynak

- Cirhinlioğlu, Z. (2012). Sağlık sosyolojisi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adak, N. Ö. (2002). Sağlık Sosyolojisi, Kadın ve Kentleşme. Birey Yayıncılık.
- Sarı, Ö., & Atılgan, G. (2012). Sağlık sosyolojisi: hastalık ve sağlığa ilişkin kavramsal tartışmalar. Konya: Karatay.
- Sağlık Sosyolojisi, Mevlüt Özben ve İsmail Öz, Editör, Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, Erzurum, ss.1-25, 2016
- T. Gönç Şavran, "Sağlık Sosyolojisinde Temel Yaklaşımlar ve Teoriler," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-23.
- T. Gönç Şavran, "Hasta Hakları ve Eşitsizlik," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-25.

GELENEKSEL TIP

- Geleneksel tıp ya da “halk tıbbı”, halk arasında görülen hastalıklara karşı uygulanan iyileştirme metotlarının tümü ile hastalıklar üzerine olan geleneksel görüşlerin bütünüdür.
- Geleneksel tıp/halk tıbbı, bağlı bulunduğu kültürün bir parçasıdır. İnanç sistemleri, özellikle geleneksel toplumların hayat görüşlerinde önemli rol oynamaktadır.
- Geleneksel tıp sistemlerindeki iyileştirme pratikleri, nesilden nesile aktarılarak oluşmuş, biriktirilmiş bilgilerin ürünüdür.
- Halk tıbbında hastalığın nedeni ve algılanışı ile modern tıptaki tedavi, algılanış ve yöntemler kaçınılmaz olarak birbirinden farklıdır.

GELENEKSEL TIP

- Geleneksel tıp yüzyılların tecrübe ve deneyimlerinin, inançlarının karmaşık bir ürünüdür ve doğaüstü bir olgu olarak görülen hastalıklarda “sihirseldinsel” bir kavrama işaret eder.
- Geleneksel tıp genel olarak iki tip yerleşim yerinde sıklıkla kullanılmaktadır.
- Birincisi, birincil ilişkilerin ve yüz yüze akrabalığın önemli olduğu geleneksel kırsal toplumlarıdır.
- İkincisi ise, kentsel bölgelerin yoksul semtleri ve gecekondu mahalleleridir.

TAMAMLAYICI, ALTERNATİF ve POPÜLER SAĞLIK UYGULAMALARI

- Alternatif tıbbın geleneksel tıptan farkı, aslında coğrafi bir farklılığa işaret etmektedir. Adına “alternatif tıp” denilen uygulamalar da sonuçta ortaya çıktığı yerde “geleneksel/yerel tıp” olarak ifade edilmektedir.
- Farklı kaynaklarda farklı isimlerle adlandırılan alternatif tıp, “tamamlayıcı tıp” (complementary medicine) olarak da kullanılmaktadır.
- Alternatif tıp, sağlık ve iyileştirme ile ilgili eski/geleneksel düşünce sisteminin, yeni teknolojilere başvurularak yeniden sunulması olarak ifade edilmektedir.
- Reiki, yoga vb. isimlerle adlandırılan ve temelinde “ruhun arındırılması” felsefesine dayanan çeşitli meditasyon teknikleri alternatif tıba örnek olarak verilebilir.
- Akupunktur, modern tıp tarafından bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmeden önce alternatif tıp sisteminin içinde, Çin’in geleneksel iyileştirme yöntemlerinden biriydi.

TAMAMLAYICI, ALTERNATİF ve POPÜLER SAĞLIK UYGULAMALARI

- Rönesans dönemiyle beraber Batı dünyasında iki önemli değişme yaşanmıştır. Birincisi, Batıdaki değerler sisteminde yaşanan değişme; ikincisi bilimsel bilgiye yönelmedir. Bu dönem, modern tıbbı geçiş döneminin temeli kabul edilir.

TAMAMLAYICI, ALTERNATİF ve POPÜLER SAĞLIK UYGULAMALARI

- Günümüzde modern tıp, gelişen teknolojiyle birlikte mümkün olduğunca çok veriye dayanarak teşhis ve tedaviye yönelmiş görünüyor. Uzmanlık alanlarındaki derinleşme, sınıflaşma ve disiplinler arası çalışmalar ise son yıllarda artarak devam etmektedir.
- Bilindiği gibi, Hippocrates ve İbn-i Sina, modern tıbbın kökenindeki önemli isimler olarak kabul görmektedirler.
- Hippocrates'in ilk kuralı, hekimin gerek düşünceleri gerekse seçtiği tedavi ile “hastaya zarar vermemesidir”.

TAMAMLAYICI, ALTERNATİF ve POPÜLER SAĞLIK UYGULAMALARI

- İbn-i Sina (Hâkim-i Tıp) ise, 980-1037 yılları arasında yaşamış, 16 yaşında hekim olmuş, El Birûni ile çalışmış ve eserlerinin çoğunu Arapça yazmıştır. Fizik, astronomi, felsefe alanında yazdığı “Şifa” (Kitabu’s Şifa) ve tıp ansiklopedisi niteliğinde olan “Kanun” (El-Kanun Fi’t-Tıbb) önemli eserleridir.
- 12. yüzyılda Latinceye çevrilen “Kanun” kitabı, Fizyoloji, Hıfzısıhha, Tedavi ve Farmakoloji olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır.
- İbn-Sina, mikroskop bulunmadığı dönemlerde yazdığı kitabında hastalıkların mikroba benzer yaratıklarca oluştuğunu yazmıştır.

TAMAMLAYICI, ALTERNATİF ve POPÜLER SAĞLIK UYGULAMALARI

- Hippocrates tedavisinde önemli olan üç temel özellik hava, su ve topraktır.
- “bazı hastalar durumlarının çok kötü olduğunun bilincinde olabilirler ama hekimin şefkati ve sevgisi onların sağlıklarına kavuşmada direnç verip iyileşmelerini sağlayabilir” diyerek, hekimlere düşen görevlerin önemine de işaret etmektedir.

TARİHSEL VE KURAMSAL ÇERÇEVE: TIBBİ ANTROPOLOJİ

- Tıbbi antropoloji (medical anthropology), sağlık ve hastalık ile bunun kültürle olan ilişkisini çeşitli yönleri ve geniş boyutuyla ele alan, özetle hastalık sürecinin incelenmesinde kültürel etmenleri araştıran antropolojinin alt alanıdır.
- Tıbbi antropoloji, hastalık, sağlık ve tedavinin ele alınışı, deneyimlenişi ve anlaşılmasına antropolojik yaklaşımların uyarlanması olarak tanımlanabilir.

GELENEKSEL TIBBIN ŞİFACILARI

- Hastalıkların tedavisinde geçmişten günümüze halkın arasında farklı isimlerle adlandırılmış şaman, lokman, lokman hekim, şeyh, hoca, abdal, üfürükçü, büyücü ve ocaklı gibi “nefesi kuvvetli”, “eli şifalı” pek çok kişi her zaman var olmuştur.
- İhtiyaçtan doğan ve insanların çaresiz zamanlarında onların ağrılarını dindirmek için geleneksel yöntemleri kullanan, özellikle geleneksel toplumlarda halkın sıklıkla başvurduğu “iyileştiriciler”, hastalıkların tedavisinde birbirine benzer yöntemler kullanarak çoğu zaman etkili olmuşlar ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir geleneğin taşıyıcısı rolünü üstlenmişlerdir.

Teşekkür ederim.
Dr.Öğr.Üyesi Nurcan COŞKUN US
nurcan.coskun@omu.edu.tr

